

УДК 159.922

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.8>**І. М. Гоян**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2548-0488>доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальної психології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

А. І. ПетранюкORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5009-4795>аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ ВЛАСНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО ТИСКУ

Постановка проблеми. Тема гендерної ідентифікації зазвичай, викликає певний резонанс у суспільстві, оскільки, сама по собі – суперечлива та неоднозначна. За три десятки останніх років позиція вчених щодо проблем гендерної ідентифікації різко змінилася. Навіть у психологів порушення даної тематики викликає безліч протиріч: хтось прихильник традиційних поглядів і цінностей, хтось ліберальніший у своєму сприйнятті зазначених питань. Особливий вплив на гендерні відносини робить політика «гендерної рівності», що проводиться в останнє десятиліття в Європі під егідою ООН і пов'язана з переглядом підходів до соціальної завантаженості жінок і чоловіків, обумовленої різною мірою їхньої відповідальності та присутності в законодавчих, політичних, економічних та інших соціальних інститутах. Загалом загальні соціальні зрушення в гендерних відносинах дають подвійний результат. З одного боку, відбувається їх координація, що відображається у позитивних (для жінок) соціальних перетвореннях. З іншого – руйнується не тільки традиційна гендерна система, але й поступово стираються статеві відмінності як якісні ознаки статі, сформовані в стереотипах культури. Стирання цих відмінностей поступово деформує свідомість людей, позбавляючи їх індивідуальності, творчої заданості і культурних установок, у яких суперечності чоловічого і жіночого начала є фундаментом світосприйняття [1]. Можна сказати, що на даний час сучасне цивілізоване суспільство готове відмовитись від статі як культурної одиниці, враховуючи лише соціальні претензії гендеру. Власне цим визначається актуальність заявленої нами теми і робиться спроба дослідити роль психологічних аспектів прийняття власної гендерної ідентичності в умовах соціального тиску, гендерної взаємодії зі збереженням індивідуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальний аналіз наукових публікацій з проблеми гендерної ідентичності дає можливість

інтерпретувати її в руслі фундаментальних теоретико-емпіричних підходів таких авторів як А. Адлер, Е. Гофман, Р. Дженкінс, Е. Еріксон, Д. Кемпбелл, М. Кле, Дж. Марсія, Дж. Мід, Р. Фогельсон, З. Фрейд, Ю. Хабермас та ін. [2-4]. Зокрема, основними теоретичними підходами до вивчення гендерної ідентичності є:

1. **Психоаналітичний підхід.** Зигмунд Фрейд розглядав гендерну ідентичність як частину психосексуального розвитку особистості. Він вважав, що на формування сексуальної ідентичності впливають ранні етапи розвитку дитини, зокрема, етапи ідентифікації з батьками. Важливим є Oedipus комплекс, під час якого дитина формує почуття приналежності до певної статі через взаємодію з батьками. Сучасні психоаналітики, зокрема Жак Лакан [5], розвинули ідеї Фрейда, акцентуючи на мовних аспектах розвитку гендерної ідентичності. Вони стверджують, що дитина не просто засвоює статеві ролі через спостереження за батьками, а створює власну версію реальності, у якій гендерна ідентичність є важливим складником самовизначення. Ж. Лакан вказує на роль мови та соціального середовища в процесі формування гендерної ідентичності.

2. **Когнітивно-біхевіоральний підхід.** Когнітивно-біхевіоральний підхід, зокрема теорія соціального навчання Альберта Бандури [6], пояснює формування гендерної ідентичності через моделювання поведінки, підкріплення та соціалізацію. А. Бандура вказує, що діти вчаться гендерних ролей, спостерігаючи за діями дорослих і отримуючи позитивне чи негативне підкріплення за свою поведінку. Згідно з цією теорією, гендерна ідентичність формується поступово, і роль батьків, учителів, медіа та інших значущих осіб у житті дитини є вирішальною. Якщо дитина заохочується за поведінку, що відповідає соціальним уявленням про її стать, це зміцнює її відповідне уявлення про себе.

3. **Соціокультурний підхід.** Соціокультурний підхід акцентує увагу на тому, що гендерна іден-

тичність є соціальним конструктом, а не тільки результатом індивідуальних психологічних процесів. За цією теорією, гендер – це не лише біологічна ознака, а й комплекс культурних і соціальних очікувань. Джудіт Батлер, одна з провідних теоретиків цього підходу, стверджує, що гендерні ролі не є сталими, а змінюються залежно від соціального контексту і можуть бути виконані як акти, що виконуються через повторення певних культурних практик. За визначенням Д. Батлер, гендерна ідентичність – це «перформативна дія», тобто результат постійного повторення соціальних очікувань. Вона також підкреслює важливість деконструкції традиційних уявлень про гендер, що дає змогу людям віднайти та прийняти себе поза рамками бінарної системи [7].

4. Біологічний підхід. Не менш важливою є роль біології у формуванні гендерної ідентичності. Біологічні теорії стверджують, що гендерна ідентичність має основу в генетичних і гормональних факторах. Дослідження в цій сфері вказують на те, що рівень тестостерону і естрогену в організмі під час розвитку плода може впливати на формування гендерної поведінки та ідентичності. Проте варто зазначити, що біологічні фактори взаємодіють із соціальними, і тому не можна однозначно стверджувати, що саме генетика чи гормони визначають гендерну ідентичність.

Формулювання цілей статті. Мета статті – здійснення аналізу основних психологічних теорій щодо формування гендерної ідентичності; визначення факторів, що впливають на її прийняття особистістю в умовах соціального тиску.

Виклад основного матеріалу. Протягом століть дихотомія «чоловіче» – «жіноче» було основою існування людського роду. Проте, сучасна культура диктує громадськості необхідність відмовитися від подібного бінарного сприйняття статі. Отже, на думку багатьох теоретиків, категорія гендер є засобом уніфікації біологічної статі та знищення відмінностей між чоловіком і жінкою. Якщо стать – вже не постійна невід’ємна ознака людської істоти, а лише набір характеристик з тимчасовим домінуванням однієї з них, то її як такої і зовсім немає [8]. Скасування статі неминуче означає скасування чоловіків і жінок та створення «статевоваріабельної» людини. Сучасна гендерна система налічує 6 гендерів і існує думка, що це не межа, оскільки всесвітньо відома соціальна мережа Facebook пропонує англomовному користувачеві на вибір 54 гендери. Безумовно, небінарні гендерні системи існували в історії людської цивілізації, проте, феномен, який пропонує нам сучасне суспільство, демонструє справжній крах ідентичності, той самий симптом виродження людського роду Homo Sapiens, підміняючи поняття, домагаючись захисту прав і свободи особистості, але тим самим видозмінюючи людську природу.

Ще кілька десятиліть років тому маскуліні і феміні риси і властивості людини вважалися взаємовиключними і будь-який відступ від них сприймався як безумовна девіація, або ж крок у цьому напрямку. Потім жорсткий нормативізм поступився місцем ідеї континууму маскуліно-феміні властивостей і набув характеру відповідного правила: андрогінність, транссексуальність, гендерно-нейтральна лексика – як елементи сучасного культурного середовища. Загалом, політична практика передових держав Західної Європи активно сприяє закріпленню подібних явищ як відповідної, характерної сучасності тенденції. Модернізація законодавчої бази, створення відповідних інститутів та впровадження нових механізмів покликані сконструювати нові норми, як юридичні, так і етичні. Так, багато держав Західної Європи активно втілюють у життя, так звану, «практику активної рівності», внаслідок якої дітям надається право самостійно визначати свою стать без втручання батьків після досягнення певного віку (7–14 років). По всій Європі спостерігається тенденція руху у бік процедур визнання гендерної ідентичності на основі самовизначення. Набуло поширення гендерно-нейтральне виховання, яке також передбачає заборону на традиційне звернення до дітей у дитячих садках і школах: вводиться, так звана «гендерно-нейтральна» форма he/ry – від they (вони), яким замінують традиційні she (вона) або he (він) і baby (малюк, дитина), (Швеція, Норвегія, Данія). Так, французькі чиновники найвищого рівня декларують той факт, що «мета сучасної освіти – вирвати дітей із соціальної та релігійної визначеності». У Німеччині, Австрії, Великобританії, Нідерландах законодавче закріплення отримало запровадження у документах відповідної граfi «Третя стать» [9].

До фундаментальних факторів, що впливають на прийняття гендерної ідентичності відносять [10]:

1. Сім’я є основним середовищем, в якому дитина починає формувати своє розуміння гендерних ролей. З раннього віку батьки через свою поведінку, ставлення та навчання впливають на сприйняття дитиною своєї статі. Для дітей, які відчувають, що не відповідають традиційним гендерним ролям, сімейна підтримка є критично важливою. На жаль, у багатьох випадках, коли батьки не підтримують гендерну ідентичність своїх дітей або намагаються «перевиховати» їх, це може призвести до значного стресу і навіть до розвитку психологічних розладів.

2. Школа є важливим соціальним середовищем, де діти стикаються з більш широким спектром соціальних впливів, ніж удома. Відсутність інклюзивної освіти та відкрите або приховане цькування можуть значно ускладнити процес прийняття власної гендерної ідентичності. Сучасні тенденції

в освіті, такі як введення програм, що підтримують гендерну різноманітність і рівність, допомагають дітям і підліткам краще розуміти і приймати свою гендерну ідентичність.

3. Медіа, соціальні мережі та Інтернет стали важливими елементами формування гендерної ідентичності, особливо для молодих людей. У сучасному суспільстві медіа можуть як допомагати в прийнятті гендерної ідентичності, так і викликати певні труднощі через нав'язування відповідних стереотипів. З одного боку, медіа можуть створювати образи, що підтверджують різноманітність гендерних виражень, що сприяє прийняттю більшої кількості гендерних ідентичностей. З іншого боку, соціальні мережі часто підкріплюють стереотипи та створюють тиск на молодь щодо необхідності відповідати певним уявленням про «правильний» гендер.

4. Культурні та релігійні фактори значною мірою впливають на формування та прийняття гендерної ідентичності. У країнах, де релігійні норми щільно регламентують гендерні ролі, люди, які не відповідають традиційним уявленням, можуть зустрічати відкритий опір і навіть бути позбавлені підтримки родини чи громади.

5. Соціальні очікування щодо гендерної ідентичності формуються на основі різних факторів, таких як сім'я, школа, культура і медіа. Це ті норми, що визначають, як «повинні» поводитись чоловіки і жінки, яких рис та поведінки від них очікують. У разі, коли індивід не відповідає цим нормам, виникає відчуття соціального тиску, що може призвести до відчуження, депресії або навіть агресії.

Наслідками соціального тиску на прийняття гендерної ідентичності є [11]: 1. Психологічні травми. Соціальний тиск на людей з нетрадиційною гендерною ідентичністю може призвести до серйозних психологічних травм. Особливо важко цей тиск переживають ті, хто змушений приховувати свою ідентичність через страх осуду, неприязні або фізичної агресії. Одним з найбільш поширених наслідків є «гендерна дисфорія» [12], коли людина відчуває сильний внутрішній конфлікт між своїм біологічним статевим організмом і гендерною ідентичністю.

2. Тривожні розлади та депресія. Соціальний тиск, зокрема від суспільства та родини, може викликати постійні переживання тривоги і депресії серед осіб, які не відповідають традиційним гендерним уявленням. Це особливо стосується підлітків, коли гендерна ідентичність є ще в процесі формування, а навколишнє середовище не підтримує різноманітність.

3. Зниження самооцінки та соціальна ізоляція. Один із наслідків соціального тиску на гендерну ідентичність – це значне зниження самооцінки. Люди, які не відповідають гендерним стандартам,

можуть відчувати, що вони «не достатньо гарні» або «не гідні любові та прийняття». Це може призвести до глибокої ізоляції від соціальних зв'язків, що лише погіршує психічний стан.

У консультуванні з питань дослідження особистості особливостей власного самосприйняття можуть використовуватися різні діагностичні методики, вибір яких залежить від специфіки проблеми і характеру підготовки консультанта. Зокрема, однією із таких психотехнік є методика «Двадцять тверджень», або «Хто я?» М. Куна і Т. Макпартленда [13], що має на меті виявлення змістовних характеристик ідентичності: перш за все когнітивних, а також ціннісно-мотиваційних, афективних, поведінкових. Незважаючи на наявні недоліки і уявну простоту, тест двадцяти тверджень є одним з найпопулярніших і затребуваних методів дослідження різних аспектів і видів ідентичності особистості. Так, за допомогою даної методики досліджуються статеві, гендерні, вікові, етнічні (національні), сімейні, професійні, особистісні та інші самоідентичності. Доступність процедури тесту робить можливим його застосування не тільки в дослідницьких, але й в психотерапевтичних та корекційних цілях. Різні модифікації методики використовуються в практиці психологічного консультування і роботи тренінгових та психотерапевтичних груп.

Підлітки з гендерною дисфорією зазнають сильної внутрішньої напруги, часто страждають від депресії і дуже погано переносять тривогу. У глобальному стандарті для діагностичної інформації про здоров'я – МКХ-11 (Міжнародна класифікація хвороб 11 перегляду (англ. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) (ICD-11) [14], яка набула чинності 1 січня 2022 року, суттєво переглянуто класифікацію станів, пов'язаних із гендерною ідентичністю. У розділі «стати, пов'язані із сексуальним здоров'ям» зазначено «гендерну невідповідність», яка кодується трьома станами: гендерна невідповідність у підлітковому або дорослому віці (F64.0); гендерна невідповідність у дитинстві (F64.2); гендерна невідповідність, не уточнена (F64.9). МКХ-11 визначає гендерну невідповідність як «виражену та стійку невідповідність між переживаним індивідом гендером і приписаною статтю», аналогічними DSM-5 визначеннями, але при цьому не вимагає для постановки діагнозу значного дистресу чи порушення психічного стану.

Більш детально можливості психотерапії для трансгендерних людей висвітлено у стандартах WPATH 7 [15]. Основною мішенню є гендерна дисфорія [16] та виділені такі ключові напрями: дослідження/пізнання гендерної ідентичності, гендерної ролі та її вираження; робота з негативними впливами гендерної дисфорії та стигматизації на психічне здоров'я; зниження рівня інтер-

налізованої/ внутрішньої трансфобії; досягнення та зміцнення соціальної підтримки; поліпшення образу тіла; освоєння способів зміцнення та відновлення душевних сил. У Стандартах наголошується на важливості надання відповідної підтримки на всіх етапах становлення гендерної ідентичності, гендерного вираження та переходу в бажаний гендер. Відтак, згідно Стандартів WPATH 7 метою психотерапії є загальне покращення психологічного добробуту та якості життя особистості: «Психотерапія не повинна бути спрямована на зміну гендерної ідентичності індивідів, навпаки – покликана допомогти їм у вирішенні проблем, що стосуються гендеру, і полегшенні гендерної дисфорії. Довгостроковою метою психотерапії повинна стати допомога трансгендерам, транссексуалам і гендерно-неконформним індивідам в досягненні комфортного вираження своєї гендерної ідентичності з реальними шансами на успіх у формуванні відносин, у сфері освіти та трудової діяльності протягом тривалого часу» [15]. Таким чином, Стандарти пропонують більш вичерпну та різноманітну схему застосування психотерапії, відзначаючи такі важливі її напрями, як внутрішня трансфобія, адаптація у вибраній гендерній ролі та можливість спроб у гендерному самовираженні.

Наприкінці 2015 року Американська психологічна асоціація опублікувала «Рекомендації з психологічної практики з трансгендерними та гендерно неконформними людьми», метою яких є допомога психологам у проведенні «культурально компетентної, відповідній стадії життєвого розвитку та транс-афірмативної психологічної практики для трансгендерних та гендерно неконформних людей» [17]. Підлітки з проблемами гендерної ідентифікації часто не мають цілісної ідентичності, цілісного уявлення про себе, тому терапія має полягати не лише у проясненні їхньої гендерної ідентифікації, а й всебічному знайомстві із самим собою. Багато організацій, таких як PFLAG або Trevor Project, надають підтримку людям, які стикаються з труднощами в прийнятті своєї гендерної ідентичності.

Таким чином, одним із найефективніших способів подолати наслідки соціального тиску є психотерапія. Багато психологів використовують когнітивно-біхевіоральний підхід для допомоги пацієнтам у зміні негативних думок і поведінки, які формуються через соціальний тиск. Психотерапевти допомагають людям зрозуміти і прийняти свою гендерну ідентичність, а також сприяють розвитку адекватних стратегій адаптації до стресових ситуацій. Поряд з цим, сімейна підтримка відіграє провідну роль у процесі прийняття підрастаючою особистістю гендерної ідентичності. Також, інклюзивні освітні програми, які враховують гендерну різноманітність, можуть суттєво

знизити рівень соціального тиску, з яким стикаються молоді люди. Такі програми мають включати не тільки теоретичні аспекти, але й практичні вправи, що сприяють розвитку емпатії. У школах та університетах важливо впроваджувати курси з гендерної рівності та інклюзивності. Розвиток інклюзивної освіти та інформаційні кампанії допомагають зменшити рівень стигматизації та підвищити толерантність у суспільстві.

Висновки. Процес прийняття гендерної ідентичності в умовах соціального тиску є складним і багатограним. Індивідуальні фактори, такі як сімейне виховання, освіта, культурні та релігійні норми, а також медіа, визначають, як людина формує розуміння своєї гендерної ідентичності. У той же час, соціальний тиск може стати основним фактором, що може викликати різноманітні психологічні травми, тривожні розлади, зниження рівня самооцінки тощо. Дискримінація зі сторони соціуму та відчуття власного неприйняття можуть сприяти розвитку в індивіда депресивних станів, що у крайніх випадках можуть призвести до появи суїцидальних думок. Люди, які змушені приховувати свою гендерну ідентичність, часто мають занижену самооцінку та відчуття невпевненості. Незважаючи на труднощі, що виникають внаслідок соціального тиску, існують відповідні психотерапевтичні стратегії, які допомагають людям прийняти свою гендерну ідентичність і адаптуватися до суспільства. Психологічна підтримка, інклюзивні освітні програми та підтримка родини можуть допомогти знизити рівень стресу і покращити психічне здоров'я осіб, які переживають труднощі з прийняттям своєї гендерної ідентичності.

Література

1. Бондаревич С., Суслік Л. Вплив гендерних стереотипів на формування самооцінки особистості. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*. 2021. № 3 (52). С. 27–35.
2. Guidelines for Psychological Practice With Transgender and Gender Nonconforming People. American Psychological Association. *American Psychologist*. URL: <https://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf>
3. Vries A. L., Cohen-Kettenis P. T. Clinical management of gender dysphoria in children and adolescents: *The Dutch approach. Journal of Homosexuality*, 2012. V. 59. pp. 301–320. <http://dx.doi.org/10.1080/00918369.2012.653300>
4. Vries A. L. C., McGuire J. K., Steensma T. D., Wagenaar E. C. F., Doreleijers T. A. H., & Cohen-Kettenis P. T. Young adult psychological outcome after puberty suppression and gender reassignment. *Pediatrics*, 2014. V.134. pp. 696–704. URL: <http://dx.doi.org/10.1542/peds.2013-2958>
5. Lacan Jacques. L'insu que sait de l'une-bévue s'aile à mourre. Séminaire 1976-1977. Paris: A.L.I., 2005. P. 136.

6. Bandura A. Social Learning Theory. 1971.
7. Butler J. Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. 1990.
8. Патріарх В.О. Інтерпретація терміна гендер у сучасному науковому дискурсі. *Полігранна філологія без кордонів*. 2022. С. 262–268.
9. Diamond L. M. Gender Fluidity and Nonbinary Gender Identities Among Children and Adolescents. *Child Development Perspectives*, 2020. V. 14(2). P. 110–115.
10. Вплив психологічних аспектів на формування гендерної ідентичності та соціальну адаптацію. 2024. URL: <https://fact-news.com.ua/psixologichni-aspekti-formuvannya-gendernoi-identichnosti-vpliv-na-psixiku-ta-sotsialnu-adaptatsiyu/>
11. Kikinezhdi O. M., Zhyrska Halyna Ya., Chip R. S., Vasylykevych Y. Z., Hovorun T. V. Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 2020. No. 8. P. 538–547. (Scopus). URL: <https://www.scopus.com/sourceid/21100784273>
12. Гендерна дисфорія: клінічний і соціальний аспект. 05.11.2024. URL: <https://vartalife.com.ua/henderna-dysforiia-klinichnyi-i-sotsialnyi-aspekt/>
13. Гендерна психологія. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/genderna-psychologiya/>
14. ICD-11 International Classification of Diseases 11th Revision. The global standard for diagnostic health information. URL: <https://icd.who.int/en>
15. WPATH 7. URL: http://www.wpath.org/site_page.cfm?pk_association_webpage_
16. Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги «гендерна дисфорія». URL: https://www.insight-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/clinic_protokol
17. American Psychological Association. (2015). Standards of accreditation for health service psychology. URL: <http://www.apa.org/ed/accreditation/about/policies/standards-of-accreditation.pdf>

Анотація

Гоян І. М., Петраніук А. І. Психологічні аспекти прийняття власної гендерної ідентичності в умовах соціального тиску. – Стаття.

Гендерна ідентичність є одним із найважливіших аспектів життя людини. Гендерна ідентичність – це внутрішнє відчуття людиною своєї статі, яке може збігатися або не збігатися з її біологічною статтю. Гендерна ідентичність чи внутрішнє відчуття себе як представника чоловічої чи жіночої статі є кінцевим результатом взаємодії біологічних та психологічних факторів. Процес усвідомлення та прийняття власної гендерної ідентичності є складним і багатофакторним, особливо в умовах соціального тиску. Суспільні норми, традиції, культурні й релігійні впливи можуть створювати перешкоди для особистісного розвитку, що часто призводить до психологічного дискомфорту, депресії або навіть соціальної ізоляції.

Останнім часом зростає інтерес до розуміння комплексних взаємодій між біологією та соціальним досвідом, або культурою, що відіграють роль у формуванні гендеру. Сучасні теорії звертають увагу, що біологія завжди взаємодіє з навколишнім середовищем. Біологічні статеві відмінності знаходяться під впливом

культури, релігії, а також різних соціальних очікувань щодо чоловіків та жінок.

У статті розглядаються основні психологічні теорії щодо формування гендерної ідентичності, фактори, що впливають на її прийняття, наслідки соціального тиску та можливі стратегії подолання труднощів. Відчуття особистістю відповідного соціального тиску може призводити до глибоких психологічних травм, формування внутрішнього конфлікту, що проявляється у постійному почутті провини чи страху. Психотерапія та належна підтримка з боку психологів та психотерапевтів допомагають підростаючій особистості знизити рівень стресу та впоратися з соціальним тиском. На сьогодні вивчення психосексуального розвитку та пов'язаних із ним проблем потребує серйозного міждисциплінарного підходу. Позитивні результати у цій галузі можливі лише завдяки безлічі дисциплін з урахуванням біологічних та соціальних і поведінкових наук.

Ключові слова: гендер, гендерна ідентичність, гендерна ідентифікація, гендерні стереотипи, соціальний тиск.

Summary

Hoian I. M., Petraniuk A. I. Psychological aspects of accepting one's own gender identity in the face of social pressure. – Article.

Gender identity is one of the most important aspects of human life. Gender identity is a person's internal sense of their gender, which may or may not coincide with their biological sex. Gender identity or the internal sense of oneself as a representative of the male or female sex is the final result of the interaction of biological and psychological factors. The process of awareness and acceptance of one's own gender identity is complex and multifactorial, especially in conditions of social pressure. Social norms, traditions, cultural and religious influences can create obstacles to personal development, which often leads to psychological discomfort, depression or even social isolation.

Recently, there has been a growing interest in understanding the complex interactions between biology and social experience, or culture, that play a role in the formation of gender. Modern theories draw attention to the fact that biology always interacts with the environment. Biological sexual differences are influenced by culture, religion, and various social expectations of men and women.

The article examines the main psychological theories on the formation of gender identity, factors influencing its acceptance, the consequences of social pressure, and possible strategies for overcoming difficulties. The feeling of appropriate social pressure by an individual can lead to deep psychological trauma, the formation of internal conflict, which manifests itself in a constant sense of guilt or fear. Psychotherapy and proper support from psychologists and psychotherapists help a growing individual reduce stress levels and cope with social pressure. Today, the study of psychosexual development and related problems requires a serious interdisciplinary approach. Positive results in this area are possible only thanks to a multitude of disciplines, taking into account biological, social, and behavioral sciences.

Key words: gender, gender identity, gender identification, gender stereotypes, social pressure.